

Paragrafen

Algemeen

Conform de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) artikel 4.11, dient de begroting buiten het programmaplan te bestaan uit afzonderlijke paragrafen waarin zijn vastgelegd de uitgangspunten, de hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede de financiële gevolgen van dat beleid.

1. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar en meerjarenbegroting 2015

De ontwikkelingen ten opzichte van de begroting 2015 zijn op hoofdlijnen verwerkt in de voorjaarsnota 2015, die zijn uitgewerkt in deze begroting 2016. De voornaamste ontwikkelingen zijn de indexering, de actualisatie kapitaallasten en bijstelling van de rentelasten door de herziening van de leningenportefeuille. Daarnaast zijn in deze begroting 2016 de eerste uitwerkingen van het coalitie- akkoord 2015-2019 verwerkt.

De actualisatie van de kosten (stijging jaarlijks met 1% voor inflatie) en opbrengsten (stijging tot 2018 met 2,5%, daarna 1%) geven het volgende beeld voor de periode 2016-2019:

Tabel 1 Meerjaren begroting 2016-2019

Meerjaren begroting 2016 - 2019	jaar 2016	jaar 2017	jaar 2018	jaar 2019
<u>Netto lasten</u>				
Watersysteem	54.491	55.036	55.586	56.142
Zuiveringsheffing	52.109	54.630	53.176	53.708
Totaal	106.600	109.666	108.763	109.850
<u>Netto belastingopbrengsten:</u>				
Watersysteem	50.799	52.069	53.371	53.904
Zuiveringsheffing	58.854	60.325	61.833	62.452
Totaal	109.653	112.394	115.204	116.356
Saldo mutatie op reserves	3.053	2.728	6.442	6.506

Bedragen zijn in duizenden euro's

De indicatie voor de periode na 2016 wordt betrokken bij de behandeling van de voorjaarsnota 2016.

2. Uitgangspunten en normen

- De voorjaarsnota 2015 is de basis voor ons financieel middelenkader;
- Gematigde tariefsstijging en een zo gelijkmatig mogelijke meerjarige tariefsontwikkeling;
- De lasten en baten zijn reëel geraamd voor het jaar 2016, voor de periode 2017-2019 is met een gemiddeld indexcijfer van 1% gerekend, en voor de personele uitgaven met 1,5%. Daarnaast is voor de belastingopbrengsten 2016 – 2018 gerekend met een percentage van 2,5% voor de watersysteemheffing en voor de zuiveringsheffing. Voor de periode 2019 wordt gerekend met een percentage van 1 % voor beide heffingen.
- De salarislaster eigen personeel zijn berekend op het niveau van mei 2015 (1,5% CAO-stijging);

- De reserves die we hebben opgebouwd per belastingcategorie, blijven beschikbaar voor die belastingcategorieën. Zo kunnen we eventuele toekomstige tariefsontwikkelingen egaliseren.

3. Kostentoerekening

De kosten en opbrengsten worden geregistreerd op kostendragers. Deze zijn te onderscheiden in twee soorten: kostendragers die direct volledig aan een programma kunnen worden toegerekend en kostendragers die bijdragen aan verschillende programma's. Dit zijn de indirecte kostendragers. De kosten op de laatstgenoemde worden via de verhouding van de begrote uren verdeeld naar de zogenaamde directe kostendragers en op die wijze verdeeld over de programma's.

Ook ten behoeve van de berekening van de belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de kostendragers. De (deels toegerekende) kosten en opbrengsten op de directe kostendragers worden via een verdeelsleutel verdeeld naar de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing. Via de kostentoeedelingsverordening wordt binnen de beide heffingen de verdeling van de toegerekende kosten naar de verschillende belastingcategorieën gemaakt.

4. Reserves en voorzieningen

In 2011 is de Beleidsnota Weerstandvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen voor de periode 2011- 2014 door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Eind 2015/ begin 2016 wordt de beleidsnota in overleg met de nieuwe accountant en de een afvaardiging van het algemeen bestuur (de nieuw te vormen audit commissie) geactualiseerd en aangeboden aan het algemeen bestuur ter vaststelling.

Onderwerpen die bepalend zijn voor het nieuwe kader:

- welke risico's willen wij als waterschap afgedekt hebben en uit welke middelen;
- hoe gaan we om met bestemmingsreserves (gekanaliseerd Hollandse IJssel en RWZI);
- voorschriften voor voorzieningen;
- gelijkmatige stijging van belastingtarieven

Reserves

Tabel 2 Overzicht reserves

	Prognose 1-1-2016	Toevoeging 2016	Onttrekking 2016	Stand 31-12-2016
Algemene reserves				
Watersysteemheffing ingezetenen	4.855	-	852	4.003
Watersysteemheffing ongebouwd*	431-	-	302	733-
Watersysteemheffing natuur	29	-	5	24
Watersysteemheffing gebouwd	10.906	-	2.533	8.373
Zuiveringsheffing	8.219	4.819	-	13.038
Totaal algemene reserves	23.578	4.819	3.692	24.705
Bestemmingsreserves				
Afkoppelen Utrechtse Heuvelrug	-	-	-	-
Bestemmingsreserve GHIJ	39.526	1.587	1.585	39.528
Bestemmingsreserve verkiezingen	-	320	-	320
Bestemmingsreserve RWZI Utrecht	4.389	3.676	1.750	6.315
Totaal bestemmingsreserves	43.915	5.583	3.335	46.163
Totaal eigen vermogen	67.493	10.402	7.027	70.868

Bedragen zijn in duizenden euro's

* Watersysteemheffing wegen heeft geen aparte reserve en valt onder de reserve Watersysteem ongebouwd

Toelichting

Algemene reserve ongebouwd:

In dit overzicht is de uitwerking van het voorstel voor aanzuivering van de negatieve stand van deze reserve nog niet verwerkt. Het aanzuiveren van deze reserve zal bij de jaarrekening 2015 een concrete invulling krijgen.

Bestemmingsreserve Gekanaliseerde Hollandse IJssel,

De reserve is ingesteld in 2013 uit de ontvangen bijdrage van Rijkswaterstaat voor de taakoverdracht van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel. Aan de reserve wordt rente toegerekend. De kosten van € 1,5 mln in het kader van beheer en onderhoud van de GHIJ en uit te voeren baggerwerkzaamheden in 2016 worden onttrokken.

Bestemmingsreserve verkiezingen

De reserve is in 2013 ingesteld ter dekking van de kosten van de verkiezingen die eens per 4 jaar worden gehouden. Op basis van het AB besluit op 2 juli 2014 wordt een jaarlijkse storting van € 320.000 reserve in 2016 gedaan.

Bestemmingsreserve rwzi Utrecht

De reserve is in 2013 ingesteld ter dekking van de toekomstige investering in de nog te bouwen rwzi Utrecht. De mutaties in de reserves zijn mede afhankelijk van de voortgang van de uitgaven voor de nieuwbouw.

Voorzieningen

Tabel 3 Overzicht voorzieningen

	Prognose 1-1-2016	Toevoeging 2016	Onttrekking 2016	Stand 31-12-2016
Voorzieningen				
Uitkeringen voormalig bestuursleden	129	0	45	84
Uitkeringen voormalig personeel	0	0	0	0
Groot onderhoud kantoor Poldermolen 2	506	84	134	456
Groot onderhoud kantoor Poldermolen 3	253	21	50	224
Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld	127	38	19	146
Subtotaal	1.015	143	248	910
Baggeren en saneren waterlopen	7.595	0	6.595	1.000
Toestandsafhankelijk onderhoud watersysteem	200	3.245	1.195	2.250
Totaal Voorzieningen	8.810	3.388	8.038	4.160

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting

Uitkeringen voormalig bestuursleden

Voor de uit te betalen pensioenen ten behoeve van (voormalige) bestuursleden wordt periodiek de toekomstige verplichting door een actuaaris berekend en zo nodig wordt de voorziening op de hoogte van de berekening aangepast. De voorziening is gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen. In 2012 is laatste actuariële berekening opgesteld.

Groot onderhoud Kantoor Poldermolen 2 en 3.

De vorming van de voorzieningen voor groot onderhoud is gebaseerd op de onderhavige onderhoudsplannen en het voornemen om Poldermolen 3 af te stoten. De stand van deze voorzieningen wordt ook betrokken bij de investeringsopgave 'Modernisering van Kantoorgebouw'.

Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de groot onderhoudsuitgaven.

Baggeren

De voorziening is ingesteld voor de uitvoering van achterstandsbaggerwerkzaamheden. Door de invoering van het toestandsafhankelijk maaien en baggeren zal de bestaande voorziening worden afgebouwd. In 2016 zullen de laatste achterstandsbaggerwerkzaamheden worden uitgevoerd.

Toestandsafhankelijk maaien en baggeren

In januari 2015 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het GOP maaien en baggeren. De mutaties op deze voorziening zijn conform het GOP in de begroting opgenomen.

5. Weerstandvermogen

Inleiding

Onder weerstandvermogen wordt verstaan:

Het weerstandvermogen is het vermogen van een waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast.

Door aandacht voor het weerstandvermogen kan voorkomen worden dat elke grote financiële tegenvaller die niet opgevangen kan worden zich direct vertaalt in een extra tariefstijging.

Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de "Beleidsnota weerstandvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2011-2014 Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden". In dit beleidstuk is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van het risicomanagement. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandvermogen opgesteld.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in juli 2015. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 11,962 mln. Het benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van de jaarrekening 2014 gedaald met afgerond € 1,607 mln. Deze daling komt mede voort door het afdoen van de claims c.q. juridische zaken en de daling in de dubieuze vorderingen.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is het totaal van onze buffers. Dit zijn onze algemene reserves en onze capaciteit om belastingverhogingen toe te passen.

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit per ultimo 2015

Tabel 4 Omvang van de weerstandscapaciteit

Beschikbaar weerstandscapaciteit (bedragen x € 1.000)	Geprognosticeerd Ultimo 2015
Onvoorzien	
Algemene reserve	23.578
Watersysteemheffing ingezetenen	4.855
Watersysteemheffing gebouwd	10.906
Watersysteemheffing ongebouwd	431-
Watersysteemheffing Natuur	29
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	8.219
Stille reserves	
Onbenutte belastingcapaciteit	
Totaal	23.578

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen wij de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven. Deze berekening is gebaseerd op de prognose van de algemene reserves ultimo 2015.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandsvermogen	=	€ 23,578 mln	=	1,97
	Benodigde weerstand- Capaciteit		€ 11,962 mln		

Normtabel

Om de uitkomst van de berekening te duiden gebruiken wij de waarderingen zoals opgenomen in onderstaande tabel. De normtabel is ontwikkeld door het Nederlands adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Wij scoren een waarderingcijfer B op basis van onze ratio van 1,97

Tabel 5 Normtabel

Weerstand velden Waarderingcijfer	Ratio weerstands- vermogen	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

6. Waterschapsbelastingen en tarieven

Deze paragraaf is voorgeschreven door de bepalingen van Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW).

Totale belastingopbrengsten 2016– voorjaarsnota 2015

In dit hoofdstuk vermelden wij de belastingopbrengsten die benodigd zijn om tot een sluitende exploitatiebegroting te komen. In de Voorjaarsnota 2015 is de lijn voortgezet om te groeien naar kostendekkende tarieven, te sparen voor grote investeringen en het op orde brengen van de reserves. Concrete uitwerking van deze beleidslijn is een stijging van totale belastingopbrengsten ten opzichte van 2015 met 2,5%: 1,0% voor het opvangen van de inflatie en 1,5% om te sparen en toe te groeien naar kostendekkende tarieven.

Vaststelling tarieven

De tarieven 2016 worden op basis van de belastingverordening in december 2015 door het algemeen bestuur vastgesteld. Deze tarieven komen tot stand door de belastingopbrengsten, zoals deze worden vastgesteld in deze begroting, om te slaan over

het belastingdraagvlak (aantal ingezetenen, waarde gebouwd, aantal hectares ongebouwd, aantal hectares natuur en aantal vervuilingseenheden).

Ontwikkeling Kostentoedelingsverordening

Op 21 september 2011 is de kostentoedelingsverordening door het algemeen bestuur vastgesteld. Deze is ongewijzigd geldig tot en met 2017. Het college heeft besloten om, met betrokkenheid van het nieuwe bestuur, de kostentoedelingsverordening uiterlijk ten behoeve van belastingjaar 2018 aan te passen. Voor de belastingtarieven van 2016 is derhalve de huidige verordening van kracht.

Ontwikkeling belastingdraagvlak

De omvang van het belastingdraagvlak is in de meeste categorieën, ten opzichte van vorig jaar, redelijk stabiel. Voor de waarde van gebouwd (WOZ) wordt geen grote mutatie van het draagvlak verwacht omdat de daling van de huizenprijzen tot stilstand is gekomen. Wel komt in het laatste kwartaal van 2015 volledige zekerheid over de omvang van correctie op het draagvlak van de categorieën Ongebouwd en Natuur die naar aanleiding van de uitspraak van de Hoge Raad over de natuurterreinen is doorgevoerd. De effecten op het draagvlak werken door in de vast te stellen belastingtarieven voor 2016 (besluitvorming door het algemeen bestuur in december 2015).

Tabel 6 Geraamde belastingopbrengsten 2015 – 2016

Belastingcategorie	2015	2016	stijging %
Watersysteemheffing ingezetenen	19.902	20.400	2,50%
Watersysteemheffing ongebouwd	4.383	4.493	2,50%
Watersysteemheffing natuur	49	50	2,50%
Watersysteemheffing gebouwd	25.226	25.856	2,50%
Zuiveringsheffing / Verontreinigingsheffing	57.418	58.854	2,50%
Totaal	106.978	109.653	2,50%

Bedragen zijn in duizenden euro's

7. Financiering

Wet- en regelgeving

De uitvoering van de treasuryfunctie vindt plaats binnen de wettelijke kaders, zoals die in de wet Fido

(Financiering Decentrale Overheden) zijn vastgelegd. De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het hebben van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Een belangrijk doel van deze wet is een solide financiering en kredietwaardigheid van decentrale overheden te bevorderen en in stand te houden.

Het treasurybeleid van De Stichtse Rijnlanden is vastgelegd in de verordening “beleids – en verantwoordingsfunctie Waterschap HDSR” en in het “treasurystatuut”. Hierin staan de afspraken over de manier waarop de financieringsactiviteiten binnen onze organisatie plaatsvinden. Ons beleid is gericht op het financieren van activiteiten tegen zo laag mogelijke financieringskosten en zo laag mogelijk renterisico. Gezien het feit dat we de geldleningen voor een langere looptijd zijn aangegaan, lopen we een laag renterisico.

Het treasurybeleid richt zich, binnen de financiële mogelijkheden, op:

- het beheersen van de financiële risico's;
- het waarborgen van toegang tot de kapitaalmarkt;
- het reduceren van de lasten op aan te trekken geldmiddelen.

De uitoefening van de financieringsfunctie vindt uitsluitend plaats voor de taken die in de regelgeving zijn opgedragen. Het waterschap financiert zijn taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen en rekening-courant).

Ontwikkelingen en rentevisie

In het jaar 2015 is de rente op de kapitaalmarkt (rente met een lange looptijd) licht gestegen maar nog steeds op een historisch laag niveau. Begin 2015 bedroeg de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar ongeveer 2,00%. Per 31 juli 2015 bedraagt de rente op de kapitaalmarkt (langlopend) voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar ongeveer 2,10%.

Op grond van eigen waarneming en informatie vanuit de bankwereld wordt getracht de renteverwachting te bepalen. Dit blijft moeilijk te voorspellen door economische en internationale ontwikkelingen. De basis van onze rentevisie vormt de renteverwachting over 12 maanden van de zes grote Nederlandse banken afgegeven door adviesbureau Thesor. Thesor adviseert maatschappelijke organisaties over treasury. Het vertrouwen in de economie van zowel producenten als consumenten is herstellende. De verwachting is dat de Europese Centrale Bank (ECB) de rente vooralsnog niet verhoogt om zo de kredietverlening van de banken aan de bedrijven niet te bemoeilijken en de kans op deflatie te verminderen. De in rekening gebrachte rente op de rekening-courantrekening en rente van de langlopende leningen blijft onveranderd laag.

Op grond van bovenstaande is bij het opstellen van de begroting 2016 rekening gehouden met een rente van 2,50% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen met een rentevast periode van 30 jaar. De verwachting is dat binnen het genoemde percentage de benodigde financieringsmiddelen kunnen worden aangetrokken.

De rente die in rekening wordt gebracht op de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) is gebaseerd op de geldmarktrente (rente met een looptijd tot 2 jaar). De geldmarktrente is al een aantal jaren laag, waardoor het voorlopig aantrekkelijk blijft zoveel mogelijk in de financieringsbehoefte te voorzien door middel van financiering met kort geld (rekening-courant saldo). In juni 2015 bedroeg de debetrente voor de rekening-courant bij de NWB 0,25%.

De financiering van de activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. De totale financieringsbehoefte van het waterschap is de graadmeter. Er wordt pas een langlopende geldlening aangetrokken als de kasgeldlimiet dreigt te worden overschreden. De uiteindelijke keuze voor een looptijd hangt af van de actuele renteomstandigheden op het moment van afsluiten van de lening en van de inpasbaarheid van deze looptijd in de bestaande portefeuille. Om een te risicovolle financieringspositie te voorkomen zijn wettelijke normen vastgelegd voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

In 2017 en 2018 wordt, met name door de RWZI Utrecht, een omvangrijk investeringsniveau geprognoseerd. Een dergelijke investering leidt tot een omvangrijke financieringsbehoefte aangezien deze bedragen niet vanuit de operationele kasstroom kunnen worden opgebracht. Om de renterisico's te beheersen is het van belang dat hierop tijdig wordt geanticipeerd.

In de tweede helft van 2015 wordt een plan van aanpak aan het college voorgelegd op welke wijze de financiering en reductie van renterisico opgepakt kan worden. Het plan van aanpak kan positieve effecten hebben op de rentekosten van 2016. Het algemeen bestuur wordt over de voortgang op de hoogte gehouden.

Schatkistbankieren

In het bestuursakkoord 2013 is afgesproken dat vanaf 2014 alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden aanhouden in de Nederlandse schatkist, het zogenoemde Schatkistbankieren. De financiële gevolgen voor ons waterschap zijn nihil, omdat De Stichtse Rijnlanden geen tegoeden op bankrekeningen heeft staan. Alleen in incidentele gevallen van overliquiditeit wordt tijdelijk een bedrag gestort worden op een rekening bij de overheid.

Liquiditeitsprognose, financieringsbehoefte en transacties

Er is een liquiditeitsprognose 2016 opgesteld op basis van de begroting 2016 en de verwachte liquiditeitspositie per 31 december 2016. Op grond van deze liquiditeitsprognose is de verwachte financieringsbehoefte berekend. Een groot deel van deze behoefte wordt afgedekt met een lening van € 22,0 mln. Op basis van onze rentevisie verwachten wij 2,50% rente te moeten betalen over deze lening. De reguliere aflossingen bedragen € 12,6 mln, zodat de verwachte stand van de langlopende leningen per 31 december 2016 € 208,4 mln bedraagt.

De Stichtse Rijnlanden heeft in 2009 een langlopende lening aangetrokken (basisrentelening) van € 15,000 mln aangetrokken met een looptijd van 29 jaar tegen 2,86% rente plus een risico-opslag. Periodiek wordt met de NWB een nieuwe risico-opslag overeengekomen voor een termijn die De Stichtse Rijnlanden bepaalt. In juli 2016 wordt deze nieuwe opslag en termijn bepaald. Op dit moment bedraagt de risico-opslag 0,25%.

Het verloop van de langlopende leningen is in de onderstaande tabel verwerkt.

Tabel 7 Langlopende leningen

Omschrijving	Rentevoet	Mutatie	Bedrag
Prognose: langlopende leningen 31 december 2015			199,0
Reguliere aflossingen 2016		-12,6	
Aan te trekken leningen 2016	2,5%	22,0	
			9,4
Prognose: langlopende leningen 31 december 2016			208,4

Bedragen zijn in miljoenen euro's

Risicobeheer

De houding van De Stichtse Rijnlanden ten aanzien van financiële risico's is defensief en risicomijdend. Het interne risicobeleid richt zich op het inzichtelijk maken, beheersen of verminderen van toekomstige risico's. De uitvoering van de treasurytaak mag niet leiden tot een vergroting van de risico's voor onze organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen niet overschrijdt. Met de wettelijke normen bedoelen wij de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, zoals vastgelegd in de Wet Fido (zie onderdeel externe toetsing).

Interne toetsing

De treasuryactiviteiten blijven ook in 2016 een onderzoeksonderwerp bij de interne rechtmatigheidscontrole.

Externe toetsing

De provincie Utrecht is aangewezen als toezichhouder voor de Wet Fido. Zij toetst of aan de normen uit de Wet Fido wordt voldaan. Er zijn twee wettelijke normen te onderscheiden:

- de kasgeldlimiet
- de renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel, gemiddeld over een periode van 3 maanden, maximaal met kort geld (rekening-courant) gefinancierd mag worden. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is dit vastgesteld op maximaal 23%. De kasgeldlimiet bedraagt voor het waterschap in 2016 circa € 24,5 mln.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. Dit betekent dat jaarlijks niet meer dan 30,0% van het begrotingstotaal mag worden gehefinancierd.

Het renterisicopercentage in 2016 bedraagt voor het waterschap circa 25,9% en is berekend op basis van de liquiditeitsprognose 2016. Het renterisicopercentage ligt onder de norm.

Tabel 8 Renterisico

Omschrijving	Bedrag	Percentage	Toelichting
Begrotingstotaal 2016	106,6		
1. Renterisico 30% van begroting	32,0	30,0 %	% van begrotingstotaal
A. Renteherzieningen	15,0		basisrentelening
B. Aflossingen	12,6		Aflossingen in 2016
2. Renterisico (A en B)	27,6		Berekende renterisico
1. Renterisiconorm	32,0	30,0 %	% van begrotingstotaal
2. Renterisico werkelijk	27,6	25,9 %	% van begrotingstotaal
3. Ruimte renterisiconorm	4,4	4,1 %	% van begrotingstotaal

Bedragen zijn in miljoenen euro's

Tussentijdse rapportages

In de tussentijdse rapportages (Burap) wordt verantwoording over de treasurytransacties afgelegd en het beleid bijgesteld op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose. De volgende zaken worden tussentijds gerapporteerd:

- alle interne en externe ontwikkelingen, die te maken hebben met onze liquiditeitspositie en het aantrekken en uitzetten van gelden;
- een prognose van de financiële stromen en posities;
- de omvang van de renterisico's voor het resterende jaardeel;
- een algemene rentevisie voor het resterende jaardeel;
- een overzicht van onze uitgevoerde transacties in het afgelopen jaar;
- de gewijzigde voorgenomen transacties, die ons treasurybeleid vormgeven;
- de toetsing van de renterisico's door de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

8. EMU-saldo

EMU-saldo

Nederland moet zich als deelnemer aan de Economische en Monetaire Unie houden aan de regel dat het nationale overheidstekort in een jaar niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Als meer dan 3% tekort ontstaat, dreigen sancties vanuit Brussel.

Het overheidstekort wordt niet alleen bepaald door de nationale overheid, ook decentrale overheden dragen bij in het bepalen van het tekort. Van de decentrale overheden spelen de waterschappen hierin een bescheiden rol. Doordat voor het bepalen van het EMU tekort een andere boekhoudmethode wordt toegepast is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

In de Wet HOF zijn de spelregels opgenomen hoe Nederland het EMU-saldo terug kan brengen tot 0% en welke bijdrage van de decentrale overheden wordt verwacht. Voor de decentrale overheden samen geldt in 2015 een norm van – 0,5% van het BBP. Voor alle waterschappen samen is gezamenlijk tekort toegestaan van ongeveer € 414 mln (-0,06%).

Als de totale referentiewaarde (aandeel 2016: 0,06%) wordt omgerekend naar de afzonderlijke waterschappen dan bedraagt de toegestane negatieve individuele referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden € 17,2 mln.

Uit de berekening van ons EMU saldo (begroting 2016) blijkt een saldo van € 6,9 mln negatief. Dit is onder de referentiewaarde van € 17,2 mln negatief.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen. Tot nu toe was de individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van een waterschap een indicatieve waarde die eigenlijk geen status had en was er alleen op koepelniveau overleg over het totale saldo van alle decentrale overheden. Het kabinet heeft aangegeven tijdens deze kabinetsperiode geen boetes op te leggen.

Verder is bij waterschappen een groot verschil tussen het EMU-saldo op begrotingsbasis en op rekeningbasis. Aangezien afrekeningen op realisatiebasis plaatsvinden, is de kans gering dat de waterschapsector wordt geraakt

De waterschappen zijn in het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) verplicht financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken. Een gevolg van de Wet Hof is dat het EMU-saldo van de waterschappen de komende jaren nauwlettend wordt gevolgd. De waterschappen moeten het EMU-saldo, meer dan tot nu toe, een plaats in hun beleidsvoorbereiding, sturing en beheersing geven; collectief als sector en op individueel niveau.

Voor 2016 heeft het Rijk bepaald dat het EMU-tekort voor de medeoverheden maximaal 0,5% van het BBP mag bedragen. De referentiewaarden voor de waterschappen zijn nog niet definitief, eind 2015 volgt een evaluatie en volgen onderhandelingen over de tekortnorm voor 2016 en 2017. Landelijk is het EMU-tekort in 2016 (voorlopig) als volgt verdeeld:

Maximaal EMU- tekort:	3,0%
Centrale overheid:	2,5%
Decentrale overheden:	0,5%
• Waterschappen:	0,06%
• Gemeenten en provincies:	0,44%

In onderstaand tabel is de opbouw van het EMU-saldo over de jaren 2016-2019 (basis: voorjaarsnota 2015) weergegeven en afgezet tegen de indicatieve referentiewaardes.

Tabel 9 Opbouw EMU-saldo (referentie: voorjaarsnota 2015)

Opbouw EMU-saldo	Prognose 2016	Prognose 2017	Prognose 2018	Prognose 2019
1. Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	+/+ 3,1	-/- 0,1	+/+ 2,0	+/+ 4,7
2. Invloed investeringen				
-/- bruto investeringen (1*)	-/- 37,8	-/- 80,7	-/- 93,0	-/- 50,3
+/+ Investeringsubsidies	+/+ 4,4	+/+ 4,0	+/+ 11,0	+/+ 13,0
+/+ afschrijvingen	+/+ 23,9	+/+ 25,2	+/+ 25,6	+/+ 22,3
3. Invloed voorzieningen				
+/+ toevoegingen aan voorzieningen	+/+ 2,5	+/+ 2,5	+/+ 2,5	+/+ 2,5
-/- onttrekkingen aan voorzieningen				
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 3,0	-/- 2,5	-/- 2,5	-/- 2,5
4. Invloed reserves				
5. Deelnemingen en aandelen	-	-	-	
Berekend negatief EMU-saldo	-/- 6,9	-/- 51,6	-/- 54,4	-/- 10,3
Toegestane indicatieve individuele referentiewaarde	-/- 17,2	-/- 14,6	Nog niet bekend	Nog niet bekend

Bedragen zijn in miljoenen euro's

(1*) inclusief de geraamde investeringen in de RWZI Utrecht

Resumé

Op begrotingsbasis blijft De Stichtse Rijnlanden in 2016 binnen de toegestane individuele referentiewaarde. Het berekende EMU-saldo (negatief € 6,9 mln) is lager dan de toegestane indicatieve individuele referentiewaarde (negatief € 17,2 mln). Op basis van de huidige inzichten komt De Stichtse Rijnlanden in 2017 en 2018 op begrotingsbasis boven de indicatieve individuele referentiewaarde. Dit wordt veroorzaakt door de geraamde investeringen in de RWZI Utrecht. Een overschrijding van de individuele norm wordt gecompenseerd op een hoger aggregatieniveau met andere decentrale overheden.

9. Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf is verplicht op basis van het BBV-W. Ons waterschap heeft in deze begroting een beperkt aantal incidentele baten en lasten verwerkt. Onderstaand het inzicht in de incidentele baten en lasten voor 2016. De consequenties van de incidentele baten en lasten voor de nieuwe begrotingsjaren worden betrokken bij de voorjaarsnota 2016.

Tabel 10 Overzicht incidentele baten en lasten voor 2016

	baten	lasten
Verkoop baggerdepot	200.000	
Verkoop dienstwoning	250.000	
Onderhoud kantoorpanden		200.000-
Kapitaallasten		500.000-
Uitgaven onderzoek veenweide		100.000
Uitwerking "Lessen Kockengen"		150.000
Innovatie onderzoek		50.000
Tijdelijke wachtgeldverplichting		100.000
Tijdelijke extra onderhoud rwzi's		150.000
Totaal incidenteel 2016	450.000	150.000-

Bedragen zijn in euro's

10. Verbonden Partijen

Inleiding

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de begroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. 'Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft'. Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in het geval dat de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

Het waterschap kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, c.q. gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit, maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Overzicht verbonden partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in het geval van het waterschap: 1 vennootschap, 1 regeling voor gemene rekening, 4 gemeenschappelijke regelingen, 1 samenwerkingsovereenkomst en 1 vereniging.

Het betreft:

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB).
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland
3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
5. WINNET
6. AQUON
7. Het Waterschapshuis.
8. Unie van Waterschappen

1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Ingangsdatum	1954		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.		
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA- bank bedraagt € 31.165,- opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.		
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.		
Financiële kerncijfers (x € 1 mln):	31-12-2013		31-12-2014
-Eigen vermogen	1.256		1.303
-Vreemd vermogen	71.750		86.946
-Jaarresultaat	34		49
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen		
Risico's	Gering.		
Overige informatie	Begin 2011 heeft de NWB besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse winsten zolang niet kan worden voldaan aan de Baselse 3% norm. Op grond van het voorgaande heeft de directie van de NWB, na goedkeuring van de Raad van Commissarissen besloten, om voorlopig de jaarlijkse nettowinst toe te voegen aan de algemene reserve. Als gevolg hiervan resulteert er geen winst die ter beschikking gesteld kon worden aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders voor het uitkeren van dividend. In de begroting 2016 is geen bedrag aan dividenduitkering geraamd. In de voorjaarsnota 2015 is voor de komende begrotingsjaren ook geen dividenduitkering geraamd.		

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening		
Ingangsdatum	1 januari 2012		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.		
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) is voor het waterschap in 2016 begroot op € 2,592 miljoen (2015: € 2,432 miljoen).		
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.		
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2013		31-12-2014
-Eigen vermogen	0		0
-Vreemd vermogen	0		0
-Jaarresultaat	N € 20.000		V € 232.000
Relatie met programma	Veiligheid		
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.		
Overige informatie	-		

3. Belastingensamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (Bghu)

Vestigingsplaats	Utrecht	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2014	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency. Kostenbesparing voor samenwerkende partijen voor de komende vier jaar wordt ingeschat op € 10 miljoen.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU is voor het waterschap in 2016 begroot op € 2,5 miljoen (2015: € 2,5 miljoen).	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden	
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2013	31-12-2014
-Eigen vermogen	-	€ 492.100
-Vreemd vermogen	-	€ 14.297.918
-Jaarresultaat	-	€ 720.000
Relatie met programma	Lastendruk	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	
Overige informatie	Deelnemers op dit moment naast het waterschap zijn de gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Nieuwegein, Utrecht en Zeist. M.i.v. 2016 treedt gemeente Utrechtse Heuvelrug toe.	

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 april 2008	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door RHC is voor het waterschap in 2016 begroot op € 133.920 (2015: € 130.574).	
	Begrotingstotaal 2016 € 662.500 (2015: € 624.750)	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.	
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):	31-12-2013	31-12-2014
-Jaarresultaat	N € 24.683	V € 5.433
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	De kosten van het RHC worden voorgeschoten door de gemeente Woerden. Een nadelig jaarrekening saldo wordt gedekt door bijdragen van de deelnemers aan de regeling en wel als volgt: a) de kosten van de centrale archiefbewaarplaats van het Regionaal Historisch Centrum naar verhouding van het aantal strekkende meters, dat de desbetreffende deelnemer in de archiefbewaarplaats te Woerden heeft ondergebracht; b) de overige kosten naar verhouding van het inwonertal van de desbetreffende gemeente, waarbij voor HDSR uitgegaan wordt van een fictief inwonertal van 40.000, dat elk jaar procentueel aangepast wordt aan het verloop van de bevolking bij de deelnemende gemeenten in de gemeenschappelijke regeling (2016 :40.800).	

5. Winnet

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Samenwerkingsverband	
Ingangsdatum	20 december 2012	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	In het Bestuursakkoord Water is afgesproken de doelmatigheid van de afvalwaterketen te verhogen door een betere samenwerking tussen de ketenpartners. Om dit te bereiken is het regionale platform Winnet opgericht. Met het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst hebben 14 Utrechtse gemeenten samen met HDSR zich verbonden aan het beheersen van de kosten, het verbeteren van de kwaliteit (dienstverlening) en het verminderen van (personele) kwetsbaarheid. De partijen zijn de volgende gemeenten en ons waterschap: Bunnik, De Bilt, Stichtse Vecht, Houten, Lopik; Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door WINNET is voor het waterschap in 2016 begroot op € 45.000	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in de stuurgroep WINNET met één deelnemer uit het college van dijkgraaf en heemraden.	
Financiële kerncijfers (€ x € 1.000):		
-Eigen vermogen	31-12-2013 € 64.415	31-12-2014 € 156.913
-Vreemd vermogen	nvt	nvt
-Jaarresultaat	V € 64.415	V € 92.498
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	nvt	

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	Voor 2014 bedroeg de bijdrage voor de dienstverlening van AQUON € 1.172.924. Voor 2015 is een bijdrage begroot van €1.146.142 Voor 2016 is een bijdrage begroot van €1.165.435	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college van het waterschap als lid van het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers (€):		
-Vreemd vermogen	31-12-2013 € 16.263.767	31-12-2014 €20.929.902
Relatie met programma	Kwaliteit van het oppervlaktewater, zuiveringsbeheer	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Ingangsdatum	1 juli 2010		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.		
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2015 € 497.392. Verwachte bijdrage 2016: 570.000		
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.		
Financiële kerncijfers (€) (Stichting):	31-12-2013		31-12-2014
-Eigen vermogen	1.334.458		1.471.895
-Vreemd vermogen(totaal vlottende passiva)	7.720.149		5.288.030
-Jaarresultaat	V 781.184		V533.832
Relatie met programma	Bestuur en organisatie		
Risico's	Herziening van het werkpakket door HWH 2.0 kan tot financiële en inhoudelijke risico's leiden.		
Overige informatie	geen		

8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Verenging		
Ingangsdatum	1927		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen is de werkgeversorganisatie van ongeveer 11.000 medewerkers bij 23 waterschappen in Nederland. In totaal zijn er 24 waterschappen in Nederland. Waterschap Blija Buitendijks, een onbewoond buitendijks gebied aan de Friese Waddenkust, is geen lid van de Unie van Waterschappen. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal €2 mln.		
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2015 € 395.599. Verwachte bijdrage 2016: 405.000		
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen		
Financiële kerncijfers (€) (Stichting):	31-12-2013		31-12-2014
-Eigen vermogen	839.995		812.645
-Vreemd vermogen	11.913.790		12.959.268
-Jaarresultaat	N 1.933.975		N 27.348
Relatie met programma	Bestuur en organisatie		
Risico's	Beperkt		
Overige informatie	nvt		